

Εαυτόν εκένωσε... (Σταύρος Ζουμπουλάκης, Συγγραφέας)

/ [Πεμπτουσία](#)

«Βίος ανεόρταστος, μακρά οδός απανδόκευτος» έλεγαν οι αρχαίοι, φράση που, περνώντας από την πατερική παράδοση, επαναλαμβάνεται ως σήμερα, κυρίως κατά τις ημέρες των Χριστουγέννων, που αποτελούν το αναπαυτικότερο «πανδοχείο» του έτους. Κορυφαία εορτή του χριστιανικού κόσμου, λαμπρυνόμενη από τον αισιόδοξο συμβολισμό της Γεννήσεως, τα Χριστούγεννα, με την ατμόσφαιρά τους και τα συναισθήματα που αυτή υποβάλλει, προκάλεσαν κλασικές σελίδες της λογοτεχνίας, ανάμεσα στις οποίες και ελληνικές. Σε ορισμένες από τις τελευταίες και στο θρησκευτικό νόημα της εορτής αναφέρεται το σημερινό αφιέρωμα των «*Νέων Εποχών*».

Μια τρέχουσα, λαϊκή, «θρησκευιολογία» θέλει τα Χριστούγεννα να είναι εορτή προσφιλής περισσότερο στον δυτικό Χριστιανισμό, ενώ το Πάσχα στον ανατολικό. Αν στη θρησκευτική συμπεριφορά των ανθρώπων αποτυπώνονται τέτοιες μετρήσιμες διαφορές, για τη χριστιανική παράδοση πάντως, ανατολική και δυτική, υπάρχει μόνο η ενότητα της θείας οικονομίας. Μέσα σε αυτήν την ενότητα, η κατά σάρκα γέννηση του Χριστού αποτελεί την απαρχή του απολυτρωτικού έργου του και η εορτή με την οποία την τιμούμε είναι αληθινά «μητρόπολις πασών των εορτών» (Αγ. Ιωάννης Χρυσόστομος). Η Ενσάρκωση του Χριστού ορίζει την κατεξοχήν αγεφύρωτη διαφορά της χριστιανικής θρησκείας από την ιουδαϊκή και εν γένει την ιδιαιτερότητα, το μυστήριο και το σκάνδαλο του Χριστιανισμού. Ο ένας και μόνος Θεός, ο Δημιουργός του κόσμου, *επί της γης ώφθη και εν τοις ανθρώποις συναναστράφη* (Βαρούχ 3,38), γεννήθηκε και έζησε στη σκόνη και στη λάσπη της Παλαιστίνης, άνθρωπος ανάμεσα στους ανθρώπους. Θα αναζητήσουμε το νόημα της σημερινής εορτής σχολιάζοντας ένα περίφημο χωρίο της Προς Φιλιπησίους επιστολής (2, 6 -10) του Αποστόλου Παύλου.

[Ο Ιησούς Χριστός] *εν μορφή Θεού υπάρχων ουχ αρπαγμόν ηγήσατο το είναι ίσα Θεώ, αλλ' εαυτόν εκένωσε μορφήν δούλου λαβών, εν ομοιώματι ανθρώπων γενόμενος, και σχήματι ευρεθείς ως άνθρωπος εταπείνωσεν εαυτόν γενόμενος υπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δε σταυρού. Δι' ο και ο Θεός αυτόν υπερύψωσε*

και εχαρίσατο αυτώ όνομα το υπέρ παν όνομα.

[Ο Ιησούς Χριστός] αν και ήταν Θεός, δεν θεώρησε την ισότητά του με τον Θεό αποτέλεσμα αρπαγής, αλλά τα απαρνήθηκε όλα, πήρε μορφή δούλου και έγινε άνθρωπος· και όντας πραγματικός άνθρωπος ταπεινώθηκε θεληματικά υπακούοντας μέχρι θανάτου, και μάλιστα θανάτου σταυρικού. Γι' αυτό και ο Θεός τον ανέβασε πολύ ψηλά και του χάρισε το όνομα που είναι πάνω απ' όλα τα ονόματα. (μτφρ. Ελληνικής Βιβλικής Εταιρείας).

Ο Χριστός υπήρχε εν μορφή Θεού, είχε όλα τα γνωρίσματα της θεότητας, δεν θεώρησε ωστόσο αρπαγμό το να είναι ομότιμος με τον Πατέρα, δεν θεώρησε δηλαδή τη θεϊκή ιδιότητα ένα λάφυρο ή προνόμιο που πρέπει αδιάκοπα να απολαμβάνει. Γι' αυτό εκένωσε, άδειασε τον εαυτό του από όλα τα θεϊκά γνωρίσματα, απεκδύθηκε τη θεότητα, αποξενώθηκε τον θεϊκό χαρακτήρα του, και έλαβε μορφή δούλου. Ο Δημιουργός του κόσμου γεννιέται ως άνθρωπος στη Βηθλεέμ και μάλιστα ως πάντων έσχατος: ανέστιος, άστεγος, άοικος, σπαργανώνεται και ανακλίνεται στη φάτνη, διότι ουκ ην αυτ[ώ] τόπος εν τω καταλύματι (Λκ, 2, 7).

Ο Χριστός και Λόγος εκένωσεν εαυτόν, δεν κενώθηκε αλλά ο ίδιος κένωσε τον εαυτό του, αποστέρησε θέλων τον εαυτό του από όλα τα θεϊκά γνωρίσματα. Ο Χριστός που έγινε εν ομοιώματι ανθρώπων, εν ομοιώματι σαρκός αμαρτίας, όπως λέει ακόμη τολμηρότερα ο απόστολος Παύλος στην Προς Ρωμαίους (8, 3), δεν

είναι πλέον αναγνωρίσιμος ως Θεός. Η θεότητα είναι κρυμμένη, λανθάνει μέσα στην ανθρώπινη μορφή. «*Λαθών ετέχθης υπό το σπήλαιον*» ψάλλει ένα τροπάριο των Χριστουγέννων και «*Χριστός ο Θεός, δυνάμεις λαθών, όσας υπερκοσμίους, όσας εν γη, και ενανθρωπήσας*» ψάλλει ένα άλλο. Ο Χριστός είναι ο κατεξοχόν Deus absconditus.

Αυτή η κένωση του Χριστού φτάνει μέχρι θανάτου. Ταπείνωσε τόσο τον εαυτό του που γίνεται υπήκοος του θανάτου, και μάλιστα του θανάτου των κακούργων: πεθαίνει διά σταυρού. Πάνω στον σταυρό ολοκληρώνεται η εν σπηλαίω γέννηση, στον «*Γολγοθά φανερώνεται και ακτινοβολεί η σημασία της Ενσάρκωσης, της Βηθλεέμ*» (όπως γράφει και ο μέγας Καρλ Μπαρτ στο Υπόμνημά του στην Προς Φιλιππησίους). Το χαρμόσυνο γεγονός της κατά σάρκα γεννήσεως του Χριστού και ο σταυρικός θάνατός του είναι ένα και το αυτό, με την έννοια ότι η ίδια ακριβώς κενωτική κίνηση οδηγεί και στα δύο. Η γέννησή του και ο θάνατός του, ως έκφραση της θείας κενώσεως, ορίζουν και τα δύο μιαν απώλεια για τον Θεό. Ο ανενδεής πάσχει ως θνητός και το πρώτο πάθος είναι η ίδια η γέννησή του. Επειδή ακριβώς ο Λόγος εκένωσε και ταπείνωσε τον εαυτό του, ο Θεός τον υπερύψωσε (τον ανάστησε) και του χάρισε το όνομα, το υπέρ παν όνομα: Κύριος. Εν τω ονόματι Ιησού παν γόνυ κάμψη επουρανίων και επιγείων και καταχθονίων, και πάσα γλώσσα εξομολογήσεται ότι Κύριος Ιησούς Χριστός εις δόξαν Θεού πατρός, συνεχίζει ο απόστολος Παύλος στην ίδια επιστολή, ευθύς μετά το σημείο όπου τελειώνει το αρχικό παράθεμά μας. Ο Χριστός είναι ο Κύριος των πάντων εν τη κενώσει του, είναι ο Βασιλεύς του κόσμου με θρόνο τον Σταυρό. Την κυριότητα του Χριστού μέσα στη μορφή του δούλου μπορεί να την αναγνωρίσει μόνο ο Πατέρας, και εκείνος στον οποίο θέλει ο Πατήρ να την αποκαλύψει, σε όποιον δηλαδή έχει λάβει το δώρημα της πίστεως.

Η κένωσις, η εκούσια πτωχεία του Πλουσίου και η ηθελημένη αδυναμία του Δυνατού, ανήκει μόνο στον Θεό, είναι το ακατανόητο μυστήριο της θείας αγάπης. «*Ου γαρ έστιν ανθρώπων ουδείς ος τούτον οικειώσεται τον λόγον. Ουδείς των πώποτε γενομένων αγίων, μονογενής ην Θεός, γενόμενος άνθρωπος. Τούτο γαρ έστιν εν μορφή Θεού υπάρχοντα, μορφήν δούλου λαβείν*» γράφει ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης, σχολιάζοντας τους παραπάνω στίχους της Προς Φιλιππησίους (PG 45, 683 BC).

Ωστόσο η κενωτική κίνηση ορίζει, για όλους μας, τον τρόπο της αγάπης. Η αγάπη είναι κενωτική και ο παντοτινός τύπος και υπογραμμός της είναι η κένωση του Χριστού. Με άλλα λόγια, αγάπη δεν σημαίνει να κρατήσεις σαν λάφυρο (αρπαγμόν) αυτό που έχεις ούτε, πολύ περισσότερο, να αποκτήσεις άλλα λάφυρα, αλλά να δώσεις, δηλαδή να χάσεις, να χάσεις ακόμη και τη ζωή σου. Η αγάπη είναι θυσία. Ο ίδιος ο απόστολος Παύλος μιλάει για την κένωση του Χριστού όχι θεωρητικά, στο πλαίσιο μιας χριστολογικής συζήτησης, αλλά μέσα σε ηθικά συμφραζόμενα, καλώντας ακριβώς τους χριστιανούς των Φιλιππων να αποκτήσουν το κενωτικό φρόνημα του Χριστού: *μηδέν κατά ερίθειαν ή κενοδοξίαν, αλλά τη ταπεινοφροσύνη αλλήλους ηγούμενοι υπερέχοντας εαυτών.* (2, 3). Μην κάνετε τίποτε από ανταγωνισμό ή από ματαιοδοξία, αλλά με ταπεινοφροσύνη ας θεωρεί ο καθένας ανώτερό του τον άλλο.

Η λέξη κένωσις του αποστόλου Παύλου κυκλοφορεί αμετάφραστη στις ευρωπαϊκές γλώσσες. Ακόμη περισσότερο αμετάφραστο μένει το νόημά της στη ζωή μας. Εν πάση περιπτώσει αυτό είναι εκείνο που εορτάζει σήμερα η Εκκλησία. Οι άνθρωποι δεν εορτάζουν τίποτε, απλώς ψωνίζουν.